

УДК 165.62:(177.61+17.023.34)

Добко. Т. Любов і щастя у філософії Дітріха фон Гільдебранда / Тарас Добко // Гілея. - Київ, 2013. - Вип. 73. - С.179-182.

Добко Т. Д.

ЛЮБОВ І ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ ДІТРИХА ФОН ГІЛЬДЕБРАНДА

Розглянуто взаємозв'язок між досвідом любові і щастя. На основі творів Дітріха фон Гільдебранда, представлено основні компоненти досвіду любові й того, які чинники у ньому ведуть до переживання людиною щастя, а які спонукують до зацікавлення щастям улюбленої особи. Обґрунтовано погляд, що зацікавлення власним щастям у любові не обов'язково применшує самовідданий характер любові, а може поглиблювати і вдосконалювати ставлення людини до улюбленої особи.

Ключові слова: *любов, щастя, людина, особа, цінність особи, самовіддання.*

Вступ

«Ubi caritas gaudet, ibi est festivitas» («Де радіє любов, там і свято»). Цими словами Іван Золотоустий вказує на тісний зв'язок між досвідом любові і досвідом щастя. Любов займає визначне місце у людському житті. Вона спонукує людей долати внутрішні мури, що їх вони зводять під впливом болісного досвіду недовіри, зради, ворожості, заздрості, житейських негараздів. Любов визволяє людину навіть від панічного страху смерті, що змушує її змагатися з іншими за власне самозбереження і обирати самоствердження як стиль власного життя і взаємодії зі світом. У своїй книзі «Переступити поріг надії» Іван Павло II так описує тісний зв'язок між природою людини і любов'ю: «Людина не спроможна жити без любові. Вона стає сама для себе незрозумілою істотою, її життя стає без значення, якщо їй не виявляють любові, не зустрічають з любов'ю, якщо вона не переживає її, не бере в ній безпосередньої участі» [3, с. 20].

Людина прагне також бути щасливою. Здавалося б, що на світі може бути самоочевиднішим. А проте поняття «щастя» і «прагнення до щастя» не належать до тих «щасливих» лінгвістичних засобів, референти яких визначені чітко й недвозначно, навіть попри те, що мовна практика демонструє завидну стабільність у вживанні цих понять. Щастя перебуває в центрі уваги етичної та моральної рефлексії, яка у своїх різних історичних проявах демонструє усвідомлення як привабливості щастя в значенні остаточної мети практичного життя, так і проблем, що виникають внаслідок перетворення його у головний принцип моральної поведінки.

Для ясності подальших міркувань зазначимо, що поняттям щастя у цій статті окреслено глибокий позитивний афективний «стан» людської свідомості, який має понадактуальний характер і не може бути зведений до актуалізації окремих радісних моментів, чи навіть їхньої суми. Щастя у цьому значенні має характер диспозиційної настанови, яка демонструє динаміку забарвлення кожного моменту життя людини особливою позитивною якістю. У цьому розумінні щастя є досвідним пережиттям, а не об'єктивною конфігурацією чи формою людського життя, відомою філософії під назвою «евдемонія». У такому разі «бути щасливим» буде відрізнятися від «мати щасливе життя».

Під впливом відрухової реакції на різні форми гедонізму виникали теорії, які мали трудність з інтеграцією любові і щастя у практичному житті людини. Виглядало так, що у парі любов-щастя немовби йдеться про ситуацію «гри з нульовою сумою» (*zero-sum game*). Якщо досконалість життя людської особи залежить від рівня його наповненості справжньою любов'ю, в ньому має залишатися все менше місця для зацікавлення власним щастям. Чим більше любові, тим менше зацікавлення власним щастям, і тим більше – щастям інших людей. За такою логікою, агапе, як найчистіша, позбавлена будь-якого сліду егоїзму, любов має бути цілковито вільна від думки про власне щастя, а повністю і без залишку перейматися долею і щастям іншої особи. Принаймні так думав французький мислитель і богослов XVII ст. Франсуа Фенелон [9]. І тут постає парадокс. Невже найбільш щасливим може стати той, хто взагалі

байдужий до свого щастя і не допускає навіть найменшої думки про нього? У це важко повірити. Навряд чи є що-небудь більш очевидне, ніж усвідомлення, що любов є джерелом найглибшого людського щастя.

На ці та інші питання ми спробуємо відповісти з допомогою німецького феноменолога Дітріха фон Гільдебранда, якого можна вважати одним з найкращих теоретиків любові у ХХ ст. Гільдебранд присвятив декілька творів філософському дослідженню сутності любові: «Про сутність любові», «Серце: аналіз людської і божественної афективності», «Подружжя: таємниця відданої любові», «Етика».

Нас цікавитиме досвід любові, що у ньому відбувається, які чинники у ньому ведуть до переживання людиною щастя, як зацікавлення власним щастям у любові поглиблює і вдосконалює її ставлення до любленої особи. З методологічної точки зору, наш підхід буде феноменологічним і ґрунтуватися на живому досвіді любові, в якому реальність цього акту стає даною не через символ чи знак, не через понятійні конструкції, а у безпосередній «тілесній» присутності.

Любов, як ціннісна відповідь

Що таке любов? Що означає любити? Філософське осмислення любові та й інших феноменів, щодо яких людям, а тим більше людським культурам, не бракує опіній, кодифікованих у їхніх мовних практиках, не може залишатися байдужим до мовного ужитку слів «любов» та «любити». Одразу можна зауважити багатозначність їхнього вживання в українській та інших мовах. Найчастіше йдеться про любов до особи – це може бути любов матері до дитини, любов дитини до батьків, дружба, подружня любов, або любов до Бога й ближнього. Вже певною мірою в аналогічному сенсі, але ще цілком змістовно, говоримо про любов до неособових «речей», як нація, батьківщина, домівка, природа чи спорт. Однак, мовна практика допускає вживання терміну «любов» навіть щодо їжі, грошей, міцних напоїв, сну. Це, однак, не повинно ввести нас в оману, про що тут йдеться насправді. Неправильно говорити про

одне і те ж значення слова «любити», коли йдеться про любов до людини і «любов» до їжі чи алкоголю. У такому разі треба радше говорити про «пристрась» чи «прив'язаність», причому розуміти останнє слово слід майже у буквальному значенні. Привабливість іншої особи, яку зауважуємо у справжній любові до неї, докорінно відрізняється від привабливості алкогольного напою для узалежненої від нього людини. Найважливіша відмінність полягає у тому, що любов не нав'язується люблячій особі, не накидає себе їй, а приходиться як дар, залишає їй духовний простір для вільного потвердження й прийняття цієї любові через її свободну волю. Щодо алкоголю, можна сказати, що він впливає на людину методом «пряника», немовби «схиляючи» її до споживання. З феноменологічної перспективи досвідного переживання, людина не приймає цієї «любові» як дару, а радше поступається їй, піддається привабливості об'єкта.

Тому з усією повагою, але й не меншою критичністю до повсякденної мовної практики, варто ствердити, що правдива любов, будь-якого виду, є *відповіддю на цінність особи*. Про яку цінність йде мова? Відомо, наприклад, що людина може бути святою, носієм релігійних цінностей. Вона може бути смиренною, чистосердечною, щедрою, а отже втілювати у своєму житті моральні цінності. Людина може володіти естетичними цінностями, завдяки чому виявляє свою красу, чарівність чи дотепність. Вона може вирізнятися проникливістю, розсудливістю, второпністю, що належать до сфери інтелектуальних цінностей. Зрештою, людина може бути носієм вітальних цінностей, таких як статевість, жвавість та інші. Які ж з цих цінностей викликають любов матері до дитини чи хлопця до дівчини? Відповідь треба шукати в досвіді любові.

Цей досвід свідчить, що любов до іншої людини виникає не з огляду на якісь поодинокі цінності, щодо яких вона є лише носієм. Ми не любимо когось за його смирення чи розум. Таку людину можна шанувати, нею захоплюватися, але це ще не любов. Розбудити любов у серці може лише особливий вид цінності, а саме така цінність, яка надає блиску людині *в цілому*, яка стосується

її як *особи*. Кароль Войтила називає таку цінність просто «цінністю особи» [10]; Дітріх фон Гільдебранд говорить про «загальну красу» людської особи [6]; Макс Шелер вживає термін «ціннісне єство» людської особи [4].

Ця особлива цінність, як предметний корелят акту любові, живиться, вбирає в себе всі справжні цінності, носієм яких є дана особа [6]. Проте, вона не розкладається на них без остачі. Якщо все було так просто, наша любов невпинно змінювала б свій об'єкт, щойно нам би траплялася людина, яка перевершувала особу, яку ми раніше любили, у своїх моральних, естетичних чи вітальних цінностях. Але так не стається. Часто одна людина дарує подружню любов іншій, повністю усвідомлюючи, що та не є найдосконалішою у своїх цінностях серед всіх людей, що траплялися чи ще трапляться на її життєвому шляху.

Часто людина також просто не спроможна пояснити сторонній особі, чому вона полюбила саме цю особу, а не інакшу, і за що вона любить її. Так вона усвідомлює, що цінність людської особи, яка викликала її любов, є в якомусь сенсі невимовною, її неможливо класифікувати, а, отже, й порівнювати з відповідною цінністю інших людей. В чому тут справа? Що це за цінність?

Любов вмотивована передусім тим, *ким* людина є, а тим, *чим* вона є, настільки, наскільки воно вбудоване в те, *ким* людина є. Не якісь абстрактні інтелектуальні, моральні чи вітальні цінності, носієм яких є інша людина, будять нашу любов саме до неї, як щасливого носія цих цінностей. «Звичайні» цінності можуть давати додаткову поживу для любові до іншої людини тому, що вони виявилися саме в *ній*. Якщо ми не любимо *самої* особи, будь-які цінності будуть безсилі, щоб викликати нашу любов до неї. Самі по собі вони можуть викликати лише пошану чи захоплення.

Неподільна *самість* людської особи, її незводимість як окремої людини просто до *екземпляру* виду «людина» [8], є підґрунтям для особливої цінності людини. Джон Кросбі виділяє два аспекти цієї цінності: (1) те, що ми називаємо *гідністю* особи, належною відповіддю на яку є пошана до неї, зокрема потвердження її непорушних і невід'ємних прав; (2) те, що можна назвати

неповторною «красою» людської особи, яка, будучи зазначеною і пережитою, може розбудити любов до неї. Відмінність між цими двома аспектами особової цінності Кросбі окреслює так: «Усвідомлюючи гідність якоїсь людини й виявляючи їй пошану, утримуючись від будь-якого примусу й використання щодо неї, я немов визнаю цю людину саме як *особу*. Та коли я знаю її як свого друга чи супруга, я визнаю цю людину саме як *цю конкретну й особливу особу*» [5]. Іншими словами, тільки в любові до іншої особи можна зустрітися з нею не просто як з *особою*, а як з *цією, а не інакшою* особою. В любові відкривається *неповторна індивідуальність* іншої особи.

Це найбільш чітко відчувається у подружній любові, яка виростає поступово в процесі знайомства й спілкування з іншою особою. З перспективи досвіду подружньої любові, в якій одна людина пізнає найособистініше з буття іншої, час знайомства, в якому цієї любові ще не було, виглядає як час, в якому вона була знайома немовби з кимось іншим. А радше, правильніше було б сказати, що порівняно з її знанням, що виростає на ґрунті любові, в той попередній період вона немовби і не знала любленої особи. Ця людина дуже чітко переживає, що це любов відкрила їй очі на внутрішній світ любленої нею особистості. Як правило, важко знайти слова, щоб виразити цю неповторну красу іншої людини, що розбудила любов до неї. Марно очікувати на вичерпне пояснення, чому одна людина полюбила іншу. Адже в досвіді любові до іншої особи вона торкається чогось невимовного і нескazanного у її естві. Іншими словами, в любові та через любов може відбуватися повноцінне особове спілкування між людьми, тобто спілкування, яке відповідає особовій гідності людини.

Що більше, тільки в досвіді любові людина сама відкривається іншій у своїй внутрішній і неподільній особистості. Від людини, котра любить, люблена особа очікує не лише дарунку прихильності чи доброзичливості, допомоги чи доброго слова в скрутну хвилину. Вона розуміє, що інша людина дарує їй своє «серце», дарує саму *себе*. Звідси походить «тягар» любові, коли одна людина з якихось причин не може відповісти взаємністю на почуття іншої,

які мають потенціал подружньої любові. Вона відчуває, що в любові ця інша особа відкриває щось дуже інтимне зі своєї особистості, щось, що вона має право *прийняти*, навіть у знанні, лише тоді, якщо сама сподівається на можливість зародження у своєму серці любові до цієї особи. Іншими словами, вона не має права «заволодіти» чимсь з того, що хоче подарувати їй інша особа в досвіді любові до неї, якщо твердо знає, що з якихось причин не зможе відповісти їй взаємністю. Людина переживає цей «тягар» любові, бо відчуває, що в ній інша особа хоче подарувати їй щось неподільно своє і що прийняти цей дарунок має право лише той, хто полюбить чи сподівається з часом полюбити цю особу.

Любов: сердечність і «сердечна зворушеність» любові

У сфері духовних проявів людського серця любові належить особливе місце. Почасти його можна окреслити, коли разом з Гільдебрандом звернути увагу, що любов є *найсердечнішим* ставленням до іншої особи. В царині сердечних ціннісних відповідей є градація щодо рівня їхньої «*сердечності*». Так можна виділити серед них такі, що мають відверто *оцінюючий* характер. Гільдебранд подає приклад поваги, де бачимо найнижчий рівень «сердечності», найнижчий рівень залучення людського серця у ставлення до іншого [6, s. 95]. Ця сердечна «скромність» чи навіть «убогість» поваги, на відміну від сердечного багатства пошани, а ще більше благоговіння, нерідко є причиною того, що повагу зараховують до вольового чи теоретичного визнання якоїсь цінності іншої особи. Справа в тому, що цьому визнанню притаманна певна «діловитість», сердечна «безсторонність», так що в ньому людина немовби залишається на певній дистанції від іншої особи. Як наслідок, можна говорити про більшу чи меншу повагу, тоді як про захоплення іншим чи благоговіння перед ним так не скажеш. Ці ставлення бувають більш або менш палкими, бо передбачають вагомішу участь людського серця.

У досвіді любові знаходимо найсердечніше ставлення. На відміну від інших афективних ставлень, які передбачають *участь* людського серця,

сердечний внесок суб'єкта у його стосунок до об'єкта у досвіді любові має характер *сердечного дару*. Наразі важливо відзначити, що любов є найменш «оцінююча». Її передумовою не є відверто об'єктивне ціннісне судження, де людина немовби визначає справжню «вартість» об'єкта, прицінюється до нього, щоб не дати за нього ні більше, ні менше від того, що він вартує. Любові не знайома діловитість поваги. Той, хто любить, відводить любленій особі особливе місце у своєму серці, «коронує» її. Про це свідчать знаменні слова, що він любить іншу особу «понад усе» на світі. Коли людина шанує одну особу більше, ніж іншу, в основі цього мусить бути її переконання, що ця особа об'єктивно стоїть вище від іншої [6, s. 95]. Коли ж любов підштовхує чоловіка сказати про свою дружину: «Ти є для мене всім», про ніяке подібне оцінювання не може бути й мови. «Так, можуть бути жінки й кращі від тебе, але такої як Ти більше не може бути» – це слова любові. Любові притаманна певна «суб'єктивність», яка не тільки не протистоїть її характеру відповіді на цінність, а навіть складає перевагу любові перед іншими «діловими» настановами.

Для виникнення любові недостатньо самого усвідомлення чи то пак пізнання цінності іншої особи, її «загальної краси». Любов може відбутися лише тоді, коли людина «відчує» цю цінність у своєму серці, «на своїй власній шкірі». В розмові про любов часто звучать метафори, що інша особа «зранила» наше серце, що її краса «торкнулася» нашої душі, що її цінність стрілою «пройняла» чи «пронизала» наше єство. За цими метафоричними висловами криється усвідомлення, що цінність іншої особи не просто стає знаною і мотивує любов. Неповторна цінність іншої особи входить у сердечний світ того, хто любить, залишаючи у ньому помітний слід у вигляді досвіду «сердечного зворушення». Важливість цього зворушення важко переоцінити. Воно стає тим «каналом», яким цінність іншої особи вливає в того, хто любить, досвід глибокого щастя. Людина наповнюється щастям, яке їй дарує люблена особа саме на шляхах сердечного зворушення.

Що це за досвід зворушення? В житті людини трапляються ситуації, коли вона чується ображеною іншою особою, зворушеною красою якоїсь музики, спокушеною якимсь суб'єктивним задоволенням. Тут йдеться про певний досвід, в якому людина ще не виражає своєї власної позиції стосовно об'єкта, ще не каже свого слова до нього, ще не займає щодо нього визначеного становища [1]. Досвід зворушення, на відміну від спонтанних відповідей, має сприймаючий, доцентровий характер. Саме тому досвід спокушеності ще не є гріхом.

Можна сказати, що зворушення цінністю є відлунням цієї цінності у душі людини. Воно свідчить про своєрідну «спорідненість» між її душею та цінністю, що викликає це зворушення. Кажуть, що бувають люди, яким нелегко полюбити серцем, і що люблять вони волею, тобто з усією серйозністю потверджують цінність іншої особи, яка відкрилася перед ними у пізнанні. Вони не є достатньо сприйнятливими та вразливими на цінність іншої особи. Для любленої людини дуже важливо, щоб той, хто її любить, пережив саме сердечне зворушення цінністю її особи, бо вона чудово розуміє, що тільки такий досвід є свідченням про духовну спорідненість і близькість їхніх душ. Іншими словами, досвід сердечного зворушення в любові свідчить про те, що людина впускає цінність іншої особи не лише у свій розум, а передусім у своє серце. Не тільки її розум, а й серце стає чутливим до неповторної цінності любленої особи.

Любов: прагнення до єднання в любові

Правдивій любові притаманне прагнення до єдності з тим, кого любиш [6, с. 169]. Той, хто любить, шукає не лише знайомства з іншою особою, не лише її присутності у своєму житті, не лише знання про неї. Передусім він шукає єдності сердець, як плоду взаємної любові.

З особливо помітною силою це прагнення до єдності проявляється в подружній любові між людьми. Сам акт одруження й тілесної єдності, як його сповнення, стають вираженням і втіленням зустрічного руху людських душ,

характерного для глибокої подружньої любові [2]. В подружжі ця єдність стає настільки глибокою і всеохопною, що йдеться вже не про два паралельні життя подругів, що розгортаються поруч чи пліч-о-пліч. Два життя зливаються в одне-єдине життя двох людських осіб, що часто проявляється у тому, що подружжя обирає для себе одне прізвище.

Важливо усвідомити, що в справжній, незаплямованій егоїзмом любові прагнення до єднання в жодному разі не є проявом бажання посідати іншу особу чи привласнити її як річ. Трапляються, щоправда, випадки, коли під видом любові хлопець прагне завоювати дівчину як мисливський чи спортивний трофей, прагне єдності з нею як нагоди розпоряджатися нею на свій розсуд, для свого суб'єктивного задоволення. Те, що подібні прояви егоцентричного бажання володіти іншою особою як засобом для свого щастя можуть видавати себе за любов, ще не означає, що притаманне справжній любові прагнення до єднання з іншою людиною є ніщо інше, як бажання привласнити її. В досвіді любові зацікавлення цінністю іншої особи, нею самою є настільки глибоке й всеохопне, що той, хто любить, не лише бажає їй добра, а й єднання з нею. Він прагне розділити з нею своє життя, прагне з її боку взаємності, обопільного бажання розділити з ним її життя і серце.

Жодне інше ставлення до людей не демонструє подібної об'єднавчої сили, що лучить людей в одну спільноту життя. Жодна інша відповідь не ангажує аж настільки одну людину у внутрішнє життя іншої. Той, хто любить, прагне не лише визнавати цінність іншої особи чи потверджувати її всіма можливими способами, а й зануритися в неї. Іншими словами, він прагне віднайти гостинну домівку в серці любленої особи. Не останню роль в цьому прагненні взаємного єднання відіграє усвідомлення, що подібна єдність є могутнім джерелом спільного і взаємного щастя.

На думку Честертона, досвід прагнення до єднання в любові, а особливо любові подружній, веде до усвідомлення, що поняття «вільної любові» містить внутрішнє протиріччя, щось на зразок «квадратного кола» чи «зеленої радості». Той, хто любить, прагне себе зв'язати, причому не на день чи два, а на життя.

Не можна не відчувати протиріччя у словах «Ми будемо друзями лише до завтра» або «Я кохатиму тебе рівно два місяці від сьогодні». У взаємній любові люди прагнуть бути учасниками й бажаними гостями життя один одного.

Любов і щастя: доброзичливість любові

Характерною ознакою любові є також прагнення люблячого ошчасливлувати любленого [6, s. 199]. Любов прагне щастя, благополуччя, добробуту для іншого. Прагнення щастя для себе не обов'язково є результатом якогось егоїзму, а радше неминучою прикметою людської природи. Так людина влаштована. А те, що їй може залежати на щасті іншої особи, є не samozрозумілою і неминучою долею людської натури, а одним з найважливіших дарів любові.

Прагнення до щастя іншого в любові має кілька вимірів [6]. По-перше, йому притаманне зацікавлення в правдивому, а не просто суб'єктивному щасті любленої особи, незалежно від того, чи це ми спричинилися до цього щастя, чи хтось інший. Той, хто любить, хоче, щоб люблена особа була щасливою, незалежно від того, де є джерела її правдивого щастя. Його хвилює доля іншої особи, її злету і падіння. Її життя стає справою його життя. По-друге, людина не просто бажає любленій особі, щоб їй, як то кажуть, велося у житті, щоб зустрічала на своєму шляху лише добро, лише привітних до неї людей, щоб її життя було наповнене лише радісними подіями. Той, хто любить, сам прагне зробити свій особистий внесок у щасливу долю любленої особи. Він прагне сам стати джерелом її щастя, обдаровувати її ніжністю, теплотою, прихильністю. Він робитиме все від нього залежне, щоб люблена особа була справді щасливою і шукатиме нагод закласти не одну цеглину в будівлю її благополуччя. По-третє, в прагненні до щастя іншої особи присутній подих доброти, скерованої до цієї особи. В досвіді любові людина «стає доброю» супроти іншої особи. Любов немовби мобілізує в ній всі сили добра, яким наповнена її душа, й скеровує їх до іншої особи. Любов завжди веде до перемоги добра в серці того, хто любить, принаймні стосовно тієї людини, яку

він любить. Любов і ненависть щодо однієї і тієї ж людини несумісні між собою.

Прагнення до щастя іншого є особливим дарунком любові і складає особливу досконалість самовіддання людини в любові. Це самовіддання й дар полягають у тому, що людина входить у внутрішній світ іншої особи так, що починає дивитися на дійсність, сприймати навколишній світ немовби очима іншої людини, з перспективи її суб'єктності. Цей вхід у внутрішній світ іншого вона виражає у словах, що радість та біль іншого стають її радістю та болем.

Любов і щастя: любов як джерело щастя

Любов є джерелом надзвичайного щастя у житті людини, що його неможливо замінити нічим іншим [6, s. 295]. Недарма часто людина відчуває тугу за любов'ю, прагне зазнати цього досвіду хоч коли-небудь у житті. Часом це навіть приводить до необґрунтованої ідеалізації іншого, що виражається у приписуванні йому цінностей, якими він не втішається. А все для того, щоб мати підставу для досвіду любові.

Нерідко в літературі й приватних дискусіях звучить думка, що досконалість ставлення однієї особи до іншої обернено пропорційна до зацікавлення іншим як джерелом свого щастя. Вважають, що сам факт зацікавлення своїм щастям у стосунку до іншого зводить нанівець самовіддання. Адже, як кажуть, розглядаючи іншого як джерело свого щастя, людина з необхідністю зводить його до рівня знаряддя для свого щастя і таким чином порушує засадничу персоналістичну норму, що інша особа не повинна бути предметом вжитку і ставати засобом у людських взаєминах.

За такою логікою, чим менше думаєш про своє щастя у любові до іншої особи і про цю особу, як його джерело, тим досконалішою є любов до неї. Ідеальним взірцем стає тоді так звана «чиста» любов, в якій той, хто любить, цілковито абстрагується від питання свого власного щастя і має на своєму порядку денному лише щастя любленої особи. Виникає питання, чи дійсно

байдужість до власного щастя у любові до іншої особи є свідченням найдосконалішого ставлення до неї?

У цій статті ми не можемо детально зупинитися на одній з класичних проблем філософської етики та антропології, а саме щодо ролі щастя у ставленні людини до добра, а також щодо місця, яке може чи навіть повинно займати питання власного щастя у практичній мотивації. Безперечним є, що питання власного щастя у стосунку до добра не може бути головною темою відношення людини до цього добра, якщо вона не хоче при цьому звести цей стосунок до використання цього добра як засобу до свого «щастя». Більше того, справжнє щастя не може бути безпосередньою ціллю практичної поведінки, оскільки має характер надбудови над ціннісними ставленнями людини до чогось важливого самого по собі. Справжнє щастя приходить як дар, є наслідком трансценденції людини у напрямку до добра, наділеного цінністю [1]. Та чи значить це, що власне щастя і зацікавлення ним не повинно відігравати жодної ролі у мотивації стосунку людської особи до добра? Зовсім ні.

У стосунку людини до добра питання її власного щастя може і навіть *повинно* бути темою її стосунку, проте темою *вторинною* [1]. Первинною темою її стосунку має залишатися добро і цінність іншої особи. Більше того, досвід щастя у стосунку до якогось добра, наприклад, коли людину ошчасливилює можливість спілкування з якоюсь шляхетною особистістю, чи коли її зворушує краса гірського краєвиду, свідчить про те, що відповідна цінність проникла в саму глибину її особистості. Досвід щастя вдосконалює її стосунок до добра.

Уявімо собі мужчину, який заявляє якійсь жінці, що він її кохає, і «підкріплює» це зізнання словами: «Я кохаю тебе так палко й самовідданно, що мені байдуже, чи я буду щасливий з нашого зв'язку, чи ні. Головне, щоб ти була щаслива» [6]. В цих словах розумна жінка одразу ж відчує всю фальш і неправду. Вони не можуть бути сказані під впливом кохання. Поставимо себе на місце цієї жінки. Чи не вбачатиме вона у тому, що стає для людини, яка її

кохає, джерелом щастя, унікальний крок цієї людини їй назустріч? Чи не буде надзвичайним дарунком однієї людини іншій той факт, що у любові до неї ця перша вручає їй ключі від свого щастя? Чи не усвідомлює вона, що ставши джерелом щастя для того, хто її любить, вона зовсім по-новому входить в життя цієї людини і що їй у цьому житті відведене особливе й визначне місце?

Це по-своєму розуміли стоїки, які з цієї причини ставилися до любові у житті людини з певною підозрою. Для них не лише любов, а й ціле сердечне життя може наражати гідність людини на небезпеку, адже воно виводить людську особу зі стану самодостатності й порушує її моральний спокій. Іншими словами, узалежнює людину від чогось, чим вона не є, над чим не має безпосередньої влади і контролю. А, отже, немов робить людську істоту заручником чогось зовнішнього щодо неї, позбавляючи її можливості бути ковалем свого власного щастя і немов примушуючи її випустити свою долю з власних рук. Їхній ідеал *apatii* виявився прямим наслідком їхнього екзистенційного ідеалу *автаркії*, або *самодостатності*.

Насправді, досвід щастя, повнота якого відчувається саме в любові, поглиблює самовіддання однієї людини іншій. Інша особа стає дорогою, дорогоцінною в оптиці любові. Щось може стати джерелом *мого* щастя лише за умови, що воно *апелює* до особливого центру в моєму єстві, який притаманний лише мені і нікому іншому. Наявністю цього центру людина завдячує своєму унікальному онтологічному статусу – вона є *особою*. Любов загострює як усвідомлення особового єства іншої особи, так і самоусвідомлення свого власного особового єства. Щастя стає виявом усвідомлення цієї спільноти унікальних і неповторних осіб, що дарують себе один одному у любові.

Глибокий і багатий досвід правдивого щастя, невід'ємного від досвіду любові, є ще одним свідченням *любовної* природи людини, її призначення для любові. Саме досвід щастя свідчить про своєрідну спорідненість того, що ошаслиблює людину, з її особовим світом і єством. Людська особа і любов є «сродни» один одному. До властивої природи людини належить *любити*.

Особливий внесок Дітріха фон Гільдебранда у філософію любові полягає у тому, що йому вдалося на основі ретельного феноменологічного аналізу людського досвіду унаочнити істотний взаємозв'язок між любов'ю і щастям без впадання у крайнощі ригоризму і гедонізму. Він зумів висвітлити основні рушійні сили досвіду щастя у любові – досвід сердечного зворушення цінністю іншої особи і прагнення до взаємного єднання між людьми. Більше того, любов є доброзичливою, а отже щастя іншої особи є ключовою темою ставлення до іншої особи у любові. З іншого боку, на думку Гільдебранда, хоч власне щастя й не повинно виступати першочерговою темою людських взаємин у любові, щоб не наражати її на ризик перетворення в егоїстичне прагнення володіти іншою особою, навіть власне щастя *мусить* залишатися однією з тем любові. Адже з боку люблячої особи досвід її власного щастя у любові до іншого є її унікальним дарунком відкритості до нього у її найсокровеннішому естві.

Література

1. Гільдебранд Д. фон. Етика. – Львів: Видавництво УКУ, 2002. – 445 с.
2. Гільдебранд Д. фон. Подружжя: таємниця відданої любові. – Львів: Львівська Богословська Академія, 1999. – 47 с.
3. Іван Павло II. Відкупитель людини. – Львів: Місіонер, 2008. – 78 с.
4. Шелер М. Ordo amoris // Избранные произведения / под ред. Денежкина А. В. – Москва: Гнозис, 1994. – С. 341-377.
5. Crosby J. The Selfhood of the Human Person – Washington, D. C.: The Catholic University of America Press, 1996. – 313 p.
6. Hildebrand D. von. Das Wesen der Liebe. – Regensburg: Verlag Josef Habel, 1971. – 532 p.
7. Hildebrand D. von. The Heart: an Analysis of Human and Divine Affectivity. – South Bend, Ind.: St. Augustine's Press, 2007. – 140 p.
8. Spaemann R. Personen: Versuche über den Unterschied zwischen 'Etwas' und 'Jemand'. – Stuttgart: Klett-Cotta, 1996. – 275 s.
9. Spaemann R. Reflexion und Spontaneität. Studien über Fénelon. – Stuttgart: Klett-Cotta, 1998. – 366 s.

10. Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. – Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1986. – 255 s.

Добко Т. Д.

Любовь и счастье в философии Дитриха фон Гильдебранда

Исследуется взаимосвязь опыта любви и счастья. На основе сочинений Дитриха фон Гильдебранда представлены главные компоненты опыта любви и факторы, обуславливающие переживание счастья любящим человеком и побуждающие заботиться о счастье любимого. Обосновано мнение о том, что в любви заинтересованность в личном счастье не обязательно преуменьшает самоотдачу любящего, а наоборот, может углублять и совершенствовать его отношение к любимому человеку.

Ключевые слова: любовь, счастье, человек, личность, ценность личности, самоотдача.

Dobko T. D.

Love and happiness in the philosophy of Dietrich von Hildebrand's

The article discusses the fundamental relationship between love and happiness. Based on the philosophical writings of Dietrich von Hildebrand, it examines the principal components of the experience of love and the factors that lead to one's own experience of happiness as well as those that prompt the human person to take interest in the happiness of the loved one. It is argued that the interest in one's own happiness does not necessarily diminish the power of transcendence in love but, on the contrary, can deepen and perfect the human person's attitude towards the loved one.

Key words: love, happiness, human being, person, value-essence, self-transcendence.